

R. D. D. RUPERTI

ABBATIS TUITIENSIS

DE VOLUNTATE DEI

LIBER UNUS.

273 PRÆFATIO.

Summi et summa cum reverentia nominat. Si Dei omnipotentiam, simul et benevolentiam, confiteri et prædicare cupientes, *datum optimum, et donum perfectum* postulamus *desursum ab i; so Patre luminum* (Jac. i), scilicet eum, qui ad hoc optime valet, simplicem oculum, *non habentem aliquam partem tenebrarum* (Luc. xi). Ait enim ipsa lux, ipsum lumen oculorum nostrorum: *Si oculus tuus simplex fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, totum corpus tuum lucidum erit* (Matth. vi). Nam quid per oculum simplicem, nisi rectam et piam intelligi voluit intentionem? Hæc facit, ut illuminemur accedentes ad Dominum, ut videamus lumen ingredientes domum, ut non cæcutiamus contra lucernam veritatis, stantem super magnum dignitatis suæ candelabrum. Ut igitur totum lucidum sit corpus operis sive sermonis nostri, *non habens aliquam partem tenebrarum* ejusmodi, cum quibus nulla est societas luci veritatis, absit a nobis oculus nequam, id est nullam habeamus de bono Deo suspicionem, quod eo volente peccaverit diabolus aut pater noster Adam, sed sicut scriptum est: *Sentiamus de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quæramus illum* (Sap. i), ut experiri mereamur quod sequitur: *Quoniam invenitur ab his qui non tentant illum, apparet autem his qui fidem habent in illum* (ibid.).

CAPUT PRIMUM.

Impiam et ineptam esse hanc divisionem: Voluntas mali alia approbans, alia permittens.

Hæc idcirco nunc ad vos dicere incipimus, o magistri, temporibus nostris inclyti, Wilhelme Cathalaunensis pontifex, et Anselme, Laudunensis lucifer, quia de vestris scolis hoc se quidam nostrorum accepisse fatetur, ut diceret: *Quia Deus malum fieri vult, et quia voluntatis Dei fuit quod Adam prævaricatus est.* Non Scripturarum auctoritatibus, sed vestri nominis magnitudini innititur, traditamque a vobis hujusmodi divisionem longa contentione testatur: *Voluntas, inquit, mali alia approbans, alia permittens.* Hoc primum a vobis quæsisse optarem, si copia vel opportunitas mutuis vocibus colloquendi præberetur, utrum verum esse possit quod nos artium magistri tam inertem fecisse divisionem dicimini. Quid enim? Si voluntas mali genus est, et

A generis hujus divisivæ differentie sunt, alia approbans, et alia permittens, hæc, quam dicit voluntatem permittentem, bona erit an mala? Si mala, quomodo approbanti malum opposita? Si bona, quomodo species voluntatis mali? Non ergo credimus dicenti quod vos hujusce divisionis auctores fueritis quæ et Deum accusat, et artis constantiam non servat.

CAPUT II.

Permissionem Dei eandem esse, quæ bonitas, patientia, et longanimitas Dei a Paulo dicitur. Item quid sit: « Tradidit illos Deus in desideria cordis, » et similia.

Quærimus autem quid sit permissio Dei, et cito invenimus, ex auctoritate Scripturarum, quod ipsa sit patientia Dei. Nam Apostolus dicit: *Volens Deus ostendere iram et notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ, apta in interitum* (Rom. ix). Et in propheta Deus dicit: *Tacui, semper silui, patiens fui, sicut parturiens loquar* (Isa. xlii). Ergo confidenter dicimus, quia nunquam Deus volendo malum fieri permisit, sed sustinendo malos patiens fuit. Hæc autem sustinentia sive patientia, sine dubio differentia vel species voluntatis mali 274 non potest recte dici, sed bonitas vel benignitas Dei. Nam idem Apostolus dicit: *An divitiarum bonitatis ejus, et patientiæ, et longanimitatis contemnis?* (ibid.) Dicendo bonitatis, patientiæ, et longanimitatis, tribus eandem rem, imo et quatuor nominibus expressit, subjungendo: *Ignoras quoniam benignitas Dei* (ibid.), dicimus quia ipsa est patientia Dei. Si quæritur quid sit patientia Dei, dicimus quia ipsa est longanimitas Dei. Et hoc scienter dicentes, nimirum eodem (sic) Deus non passibiliter patiens sit. Nam in eo patiens dicitur quod est longanimis, id est quod peccantem non statim punit. Si quæritur quid sit longanimitas Dei, ipsa est bonitas Dei. Et quidem dum non statim punit, aliquo modo malum fieri permittit, sed ipsa permissio non potest ascribi malæ voluntati, vel voluntati mali, quemadmodum in supradicta divisione supposita est ei tanquam generi. Non econtra bonitas est Dei. Etenim, sicut jam dictum est, unam eandemque rem tot nominibus bonitatis, patientiæ, longanimitatis et benignitatis significatam oportet intelligi, quæ peccantem ad poenitentiam adducit. Quid ergo

est, quod de quibusdam idem Apostolus dicit : *Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, tradidit illos in passiones ignominiae, tradidit illos in reprobum sensum; ut faciant ea quae non conveniunt ? (Rom. 1.)* Nimirum idem quod in psalmo Deus ipse dicit : *Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum (Psal. LXXX).* Hoc etenim tam ratio veritatis quam Patrum vel doctorum Ecclesiae sacra auctoritas sanissime defendit, quia tradidit illos Deus, idem est ac si diceretur : dereliquit illos Deus, videlicet propter interius peccatum superbiae, quod Deus non vult, ut faciant exterius secundum desideria cordis sui malum immunditiae, quod itidem ut faciant, non vult Deus, cum sit bonus ; a quo non liberat eos, cum sit justus.

CAPUT III.

Quod Deus nolens malum permittat, sed non coactus.

Sed dicitur nobis : Quoniam, ut ipsi fatemini, Deus malum permittit fieri, quærimus a vobis utrum vult aut nolens permittat fieri. Si nolens permittit, invitus permittit ; si invitus permittit, coactus permittit ; si coactus permittit, omnipotens non est. Dicimus ad hæc : Nunquid intellexit hic talis quid ipse dixerit, dum nos ad hoc inconueniens se pertraxisse confidit ? Dixit enim : Si nolens permittit, invitus permittit, coactus permittit. Ostendatur ergo ipse sibi, ut, cum dicit volens, videat quid oporteat subaudiri, permittit, an malum fieri. Nam si dicamus quia nolens permittit, profecto consequitur quia invitus permittit. Si autem, quod ad rem magis attinet, dicamus quia nolens malum fieri, tamen permittit fieri, non consequitur quia invitus aut coactus permittit, sed, propter supradictas divitias bonitatis, et patientiae et longanimitatis suae, permittit propter benignitatem suam, qua malefacientem ad poenitentiam adducit, licet hoc interim sciat, quod secundum duritiam suam et impoenitens cor thesaurizet sibi iram in die irae et revelationis justi iudicii Dei (Rom. ix).

CAPUT IV.

Deum, cum indurat quempiam, non velle malum, sed pro justitia sua puniri.

Dicit homo adhuc : Si Deus malum fieri non vult, quomodo quempiam indurare dicitur ? Dicit enim idem Apostolus : *Ergo cui vult miseretur, et quem vult indurat (Rom. ix).* Hic primum quid sit indurare quærimus, ut tunc demum homini huic respondeamus, qui, pro ipsa improbitate sua qua Deo respondere audeat, homo dicitur. Quid ergo est quod Deus quem vult indurare, indurat, nisi quem non vult emollire, non emollit ? Omnes enim in uno duritiam meruimus, scilicet in Adam, in quo omnes peccavimus. Ex eo nulli quidquam debet Deus, nisi poenam, nisi iudicium, quo in illo præjudicati, id est iudicati omnes antequam nati sumus. Cui vult Deus gratuita misericordia miseretur, ut per poenitentiae spiritum emolliatur, et peccatorem se lacrymabiliter confitens, ambiat justificari per fidem alterius hominis, Jesu

Christi ; et quem vult in illa duritia, in illa relinquit ira, quam thesaurizavit ei Pater ejus. Sic Pharaon, cum peccassent ei duo eunuchi, pineerna ipsius et pistora, neutri illorum aliud quam damnationis iudicium debuit. Donavit tamen alteri et ab altero exegit, et nemo reprehendit, quia videlicet cui non debebat, vitam et gradum pristinum misericorditer donavit, et cui debebat, iuste poenam intulit. Quomodo ergo in Deo quisquam reprehendit illud, cui simile in homine nemo iuste reprehendere posset ?

CAPUT V.

Scrupuli quidam curiosorum, qui Deum malum velle arguantur.

Hæc pro illa tam inepta quam inutili argumentatione hactenus dicta sint. Cæterum, et pro nostra eruditione adhuc ultra progrediendum est, ad eas scilicet quæ curiosis huiusmodi scrupulum facere videntur. Dicunt enim : Si Deus malum fieri non vult, aut non voluit, cur non creaturam inconvertibilem, id est quæ de bono in malum declinare aut degenerare non posset, creavit ? Noluitne, aut non potuit ? Si noluit, quomodo non malum fieri voluit ? Si non potuit, quomodo dicimus aut prædicamus quod omnipotens sit ? Amplius autem : Quare homini primo præceptum posuit, si prævaricationis malum, quod præscire poterat, evenire noluit ? Si malum illud non fieri ab homine, vel si salvum esse volebat hominem, cur non liberum esse permisit, sed præcepto ligavit, sciens prævaricaturum, et damnaturus prævaricatorem ? Ad ultimum : Cur, inquit, illos nasci permittit, quibus melius esset, si non fuissent nati, quoniam ad vitam non sunt præordinati ? Ad hæc ergo sæpeditæ suspicionis semicaria, res postulat, ut aliqua respondeamus, non tamen immemores vehementissimæ exclamationis, qua dicit Apostolus : *O altitudo divitiarum sapientiae, et scientiae Dei ! quam incomprehensibilia sunt iudicia ejus, et investigabiles viæ ejus ! (Rom. xi.)* Loquatur enim de voluntate Dei, adversus eum quicumque ille est, qui rapuit temere verbum de ore ejus, ut diceret perverso sensu, quod ipse recte dixerat : *Ergo cui vult miseretur, et quem vult indurat (Rom. ix).* Et continuo : *Quid adhuc quæritur ? Voluntati enim quis resistit ? (ibid.)* Itaque non incomprehensibilia Dei iudicia comprehendere, et investigabiles vias ejus investigare tentabimus. sed qualicumque parva recreatione nostræ inopie subveniemus, adjuvante si dignetur Spiritu ejusdem Dei, de quo idem Apostolus dicit : *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei (I Cor. ii).*

CAPUT VI.

Sanæ mentis non esse huiusmodi quæstiones de voluntate Dei movere. Et hoc tractat per similitudinem figuli et figmenti.

Sed hic jam illud prius dicendum quia probæ et bene compositæ mentis non est, huiusmodi movere et agitare quæstiones. Denique id est velle aut voluisse Deo consilium dare, et quasi debitum ad

operario conductio modum operis exigere. Sed dicit idem Apostolus: *Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? Aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei? Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia (Rom. xi).* Recta nimirum et justa defensio, ne hodie natus rudis homuncio docere velit Antiquum dierum, cani et maturi capitis, qualiter debuisset operari, qui tunc operari cœpit, quando nullus nostrum adesse potuit, ut illi operis normam ostenderet, et digitos operantis in quamlibet partem duceret aut revocaret. Ideo dicit: *Quis consiliarius ejus fuit?* subauditur nemo, nisi Spiritus ipsius, de quo ille alius dicit: *Quis adjuvit Spiritum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit, et ostendit illi? (Isa. xl.)* etc. Justa, inquam, et legitima defensio, ne exigat opus ab opifice modum sui, id est homo a Deo retributionem in qualitate vel quantitate dignitatis, qui ut fieret vel formaretur ab eo, nihil dedit ei. Ideo dicit: *Quis prior dedit illi, et retribuetur ei?* Tale namque illud est ac si dicat figmentum ei qui se finxit: *Quare me fecisti sic? Quod si dicere posset, recte nimirum figulus responderet: Nunquid vel hoc ipsum debebam, quod feci sic? Quid mihi prius dederas, o lutum, ut te facerem in illum vel illum honorem ad tuum libitum? Quantumlibet in contumeliam vas ego te fecerim, habes gratiam gratuitam etiam impendi operam, ut esses aliquid plus quam fuisti, quia lutum informe eras, nunc formatum qualecunque vas. Quid autem nos, nisi lutum informe fuimus in manu ejus, cui veraciter cum propheta dicimus: *Tu plastes noster es, et nos lutum (Isa. lxiiv).* Formavit enim Deus hominem primum de limo terræ, et post illum vel ex illo quicumque formati sumus lutum fuimus, limus carnis, id est globus liquidus, susceptus ex traduce fuimus. Quid huic tali luto figulus iste ademit, nisi quia quod informe erat formavit? Nunquid non pluris erat Adam, etiam in veste pellicia, quam fuerat illud, de quo factus est, lutum sive limus, utique, terræ inanimatæ abjectior pars? Nunquid non pluris aut melioris erat secundum substantiam Esau homo agricola et vir gnarus venandi, quamvis pilosus et hispidus, quam fuerat limus ille susceptus ex traduce Isaac, de quo illum, et fratrem ejus Jacob plastes iste formavit. Sed jam ad inquisita revertamur.*

CAPUT VII.

Quod ideo Deus nullam fecerit creaturam, passionum et vitiorum exsortem, quia sui ipsius hæc natura olius esset.

Primum eorum quæ superius quæri dicebamus, illud est: Cur Deus si malum fieri noluit, creaturam suam non inconvertibilem, id est quæ de bono in malum declinare non posset, creaverit, utrum quia non potuit, an quia noluit? Et si non potuit, quomodo omnipotens sit? Dicimus ad hæc: Plane omnipotentem esse Deum cuncta prædicant, cœli, terra mare et omnia quæ in eis fecit. Sed nunquid ideo consequenter ab eo exigitur cur non creaverit,

A vel quod creare debuerit naturam inconvertibilem, sive incommutabilem, id est, nullius passionis aut vitii perceptibilem? Aut si natura hujusmodi creari non potuit, num idcirco consequens erit Deum non debere omnipotentem prædicari? Non utique, nam inconvertibilis natura supra omnia, ultra omnia, extra omnia est, et hæc solius Dei natura est, qui utique factus, vel creatus non est. In solam quippe Trinitatis divinitatem hoc prædicare, quod sit convertibilis, sacrilegium est, ut fecit Arius dicens: *Quia convertibilis, et mutabilis est Dei Filius, sicut et universa rationalia.* Tale ergo quidpiam ab increato Deo creari non potuit, et tamen veraciter omnipotens, quia omnia potuit, et omnia fecit. Nihil enim non fecit.

CAPUT VIII.

Inconvertibile quidquam a Deo generari quidem non autem creari potuisse, per similitudinem docet.

Illud tantum quod est super omnia, ultra omnia, extra omnia, omnipotens, ut jam dictum, non potentialiter aut voluntarie fecit, sed naturaliter genuit. Horum quæ dicimus, a nota imagine Dei, scilicet ab homine documentum capiamus. Ecce homo et naturaliter generare, et operari potest voluntarie. Quod generat aliud esse non potest, quam quod est ipse; quod operatur, nullatenus esse potest id quod est ipse. Generat enim homo non aliud quam hominem; operatur, verbi gratia, domum quam inhabitet, vel quam induat decoram vestem. Horum nihil hoc ipsum est quod ipse; laudatur autem, si hæc operatus est scite vel commode sicut est dignum se. Sic nimirum Deus genuit quidem hoc ipsum quod est ipse, scilicet Deus Deum, impassibilis impassibilem, incommutabilis incommutabilem, inconvertibilis inconvertibilem; operatus est autem vestimentum suum, videlicet Ecclesiam suam, sive illud de quo in psalmo scriptum est: *Amictus lumine sicut vestimento (Psal. ciii)*, scilicet angelicam creaturam dicendo: *Fiat lux (Gen. i)*, et hanc mundi fabricam, in qua fecit hominem ad imaginem et similitudinem suam (ibid.). Quorum omnium nihil hoc ipsum esse debuit aut potuit quod est ipse qui fecit, vel compar ei quod idem factor genuit. Sicut fabricatura, vel pictura nullo modo idem esse potest quod est faber aut pictor, vel quod ille de carne sua genuit. Dignum vero laude est, et curiositati nostræ debet sufficere, quod talem creaturam potuit facere factor omnipotens, quæ capax ejusdem factoris possit existere, et divinitatem, quam non habet per naturam, valeat consequi per industriam, adjuvantem habens gratiam. Igitur commutabilem sive convertibilem esse oportuit angelum et hominem, utpote de nihilo creatos, etenim illud unde creati sunt, de nihilo creatum est. Et creatus quidem uterque est purus, et innocens, sic videlicet ut de ipsa innocentia vel proficere ad summa, vel deficere posset ad infima. Profecisse namque imo et adhuc proficere sanctos angelos Apostolus quoque testis est, qui scribens ad Ephesios: *Ut innotescat,*

inquit, principatibus et potestatibus in **276** cœle- A
stibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei
(Ephes. iii).

CAPUT IX.

*Deum voluisse sibi comparem creaturam facere, et
fecisse commisit in uno Christo diversis genituræ
sue substantiis.*

Durum fortasse a quoque judicetur quod dicimus
Deum omnipotentem sibi, vel sue naturæ, compa-
rem non potuisse condere creaturam; sed revera
durius atque intolerabilius rectissime judicaretur,
si eum (quod absit!) noluisse diceremus. Nam hoc
dicendo, minus bonum prædicarem, et (quod
dictu nefas est), invidentiæ suspectum illum facere-
mus. Dicamus ergo fideliter, dicamus fiducialiter
quia Deus et vere bonus creaturam sibi comparem B
facere voluit, et juxta quod de illo scriptum est:
Omnia quæcunque voluit fecit (Psal. cxiii), non ante
destitit, donec hoc ipsum quocunque modo, quali-
cunque arte sapientiæ suæ faceret quia voluit. Et
quomodo fecit? Diversas genituræ suæ substantias,
sive naturas in unam personam conjunxit, et salva
veritate utriusque naturæ ut hominem Deum faceret
Deum hominem fecit, quando Verbum suum incar-
nari voluit. Hoc fecit quoniam bonus, quoniam
benevolus.

CAPUT X.

*Omnipotentiae argumentum esse, quod assumpserit
Deus humanam naturam, quam præter ipsum nihil
potuerit assumere.*

Imo, et si placet nobis, quoniam Omnipotens fecit,
quoniam Omnipotens sic humilia respicere et sic
descendere potuit. Hoc enim nullus alius eorum qui
fuit [fuerunt?] vel erant in cœlo, sive in terra, sive
subter terram facere potuisset. Si de angelica putes
creatura, confidenter dicimus quia nulli angelorum
possibile erat ut hominis naturam assumeret, ut hu-
mana sese anima vestiret. Nihil quippe angelicus
spiritus humana anima subtilior est, unde nec
alter alteri, scilicet angelicus spiritus humano spi-
ritui captabilis est, nec alter alterius capax. Solus
denique Deus spiritus increatus, spiritus incircum-
scriptus, cum nullius ipse sit capax, omni rationali
spiritui, sive angelico, sive humano captabilis est.
Proinde cum quis diabolico plenus dicitur spiritu, D
non hoc existimandum est quod substantiam hu-
manæ animæ, substantia diabolici spiritus ingressa
sit, sed quod in occultas corporis cavernas irrepse-
rit, animamque in suis sedibus deprehensam tarta-
reis diverberet flagellis, inficiat venenis, inflammet
incendiis. Quomodo ergo angelus humanam naturam
assumeret, vel qualiter hominis animam, qua non
est subtilior, indueret? Igitur et hoc ut omnipotens
fecit, et hoc opus vere divinum, et sufficiens est
Verbo Dei veræ divinitatis argumentum, opus non mi-
nus clementiæ quam potentiæ, quia voluit et solus
potuit Deus nostram assumere naturam, voluit et
solus potuit Creator creaturam sibimet in unam
conjugere personam.

CAPUT XI.

*Creaturam illam omnipotentiae Dei talem fuisse quæ
peccare non posset. Item quomodo Deus omnipotens
malum facere non possit.*

Facta est itaque quoniam a bono et omnipotente
Creatore fieri potuit, facta est non tam per creatio-
nem quam per assumptionem creatura talis, quæ
peccare non solummodo nollet, verum etiam non
posset, quemadmodum dicit eadem creatura nova,
Filius hominis, idemque Creator antiquus, Filius
Dei inconvertibilis: *Amen, amen dico vobis, non
potest Filius a se facere quidquam, nisi quod viderit
Patrem facientem (Joun. v)*. Item: *Non possum ego a
meipso facere quidquam (ibid.)*. Quid enim est quem-
quam, a semetipso quidquam facere, nisi malum
facere? Ergo non possum, inquit, a meipso facere
quidquam, id est extra Deum seorsum, extra ve-
rum, per memetipsum, divisa voluntate mea a vo-
luntate Dei Patris, sicut angelus refuga, vel sicut
primus homo prævaricator facere potuit et fecit, ut
qui erat uterque creatura, et proinde convertibilis
facta, et idcirco mutabilis. Nam sive angelus sive
homo quamdiu aliquid accidens admittit ab essen-
tiali bono aversus, tam diu a semetipso operatur,
verbi gratia cum dicit malum bonum, et bonum
malum (*Isa. v*), cum inique judicat, condemnans
justum et justificans impium. Uude non hæc nisi a
semetipso facit, cum in essentia rerum aliter sit?
Et hæc quidem, vel cætera hujusmodi homo si mul-
tum est justus, cum possit facere non vult, si autem
parum justus est, vel ad justitiam nunc primum
dispositus, nec adhuc ejusdem justitiæ habitum in-
dutus, parum, inquam, justus est si facere non au-
det, Deus autem sicut nulli vitio nullisque omnino
accidentibus subjacet, ita summe justus tale aliquid
omnino facere non potest. Cum autem dicimus quia
facere malum non potest, veram ejusdem eodem
dicto prædicamus omnipotentiam, ac si dicamus:
Nihil non potest. Nam et apud quemdam non vana,
sed vera philosophia dicit: *Deum esse omnium po-
tentem nemo dubitaverit qui quidem mente consistat*.
Et continuo: *Qui vero omnium potens est, nihil est
quod ille non possit*. His duobus concessis, statim
infert: *Num igitur Deus malum facere potest? Mi-
nime, inquit*. Et concludit sic: *Malum igitur nihil
est, cum id facere ille non possit, qui nihil non po-
test*.

CAPUT XII.

*Angelos, quod peccare non possint, non per naturam
habere, sed per gratiam accepisse. Præterea cum non
firmaverit eos Deus cum firmaret, aut certe prius-
quam eveniret malum.*

Et quidem sancti angeli firmati sunt, et quia
nalo angelo quidquam a seipso faciente, id est ma-
lum faciente, ipsi Deo principi suo adhærere malue-
runt, hoc in remunerationem acceperunt, ut dein-
ceps malum facere non possint, quia cum possent
facere noluerunt. Verum hoc non est per naturæ
ipsorum potentiam, sed per divinæ voluntatis remu-

nerantem gratiam. Proinde et si recte dicatur, quod A
jam a seipsis quidquam facere non possint, attamen
non illud verum est adungere quod faciant quæcun-
que viderint Patrem facientem (*Joan. v*). Attamen
formati sunt. Forte ergo dicit aliquis : Si Deus ma-
lum fieri noluit, cur quod postea facturuserat non prius
fecit? **277** Cur malum ne fieret non prævenit, fir-
mando omnes eadem potentia, qua post mali eventum
firmavit quos voluit? Aut certe cum crearet eos, cur fir-
mare distulit, et non eodem firmavit puncto quo crea-
vit? Dicimus ad hæc : Idcirco nimirum, quia longe aliud
erat et est, creari, et aliud creaturam in bono statu
firmari. Nam de nihilo quidem omnis creatura creari,
omnisque potuit factura formari, sed non de nihilo
potuit ulla rationalis, id est angelica, vel humana
natura firmari. Etenim *Verbo Domini cæli firmati* B
sunt, et Spiritu oris ejus omnis virtus eorum (*Psal.*
xxxii). Quoniam aliud est lapidem esse et foramina
præparata habere, atque aliud auro ligari, sic aliud
est rationales creaturas formari, atque aliud Verbo
Domini, et Spiritu oris ejus firmari, ut cæli, id est,
sedes Dei sint. Utique rationales creaturas creari
id fuit, quasi lapides pretiosos præparari cum fora-
minibus suis; firmari autem easdem creaturas id
fuit, quasi lapides aurum, quo ligarentur, recipere
in foraminibus suis. Verum non nisi volenti creaturæ
sese inserere consuevit aurum divinitatis, aurum
Verbi Domini, aurum Spiritus oris Domini. Nolue-
runt quædam recipere illud aurum, ita contemnes
quomodo si contemnat mulier amatorem suum. C
Quomodo ergo prævenire debuit malum, ne fieret,
cum hoc primum fuerit malum, nolle recipere vin-
culum Verbi, vinculum amoris, quo omnis firma
creatura firmata est, sine quo nulla omnino firmari
vel stabiliri potest?

CAPUT XIII.

*Refellit impietatem carnis, quæ arguitur hac ratione
Deum statuisse legem Adamo, quod prævaricatorem
feri vellet.*

Et angelis quidem quod vel quale positum fuerit
verbi capitulum nulla historia refert, hominibus
autem primis istud positum est : *Ex omni ligno pa-
radisi comede, de ligno autem scientiæ boni et mali
ne comedas. In quocunque enim die comederis ex eo,
morte morieris* (*Gen. ii*). De hoc quod superius dice-
bamus quæritur, et nimis improbe quæritur quare
Deus hoc jusserit, quare præceptum posuerit, si
prævaricationis malum, quod præscire poterat, eve-
nire noluit? Quærimus hic non jam quid dicamus, sed
quomodo dicamus, quia vere totis universi sermonis
nostri humeris major est res ipsa quam versamus. Pri-
mo non satis admirari possumus profundas humanæ
sapientiæ tenebras, quæ illius præcepti scrutando et
investigando causas, nullam aliam invenire aut conse-
qui meruit, nisi hanc, ut dicat quia Deus hominem
prævaricatorem fieri voluit. Qui enim hæc dicunt,
nonne illud videntur opinari quod Deus gratis crea-
turæ suæ scandalum juxta viam posuerit, et occa-
sionem maligno diabolo porrexerit, volens ut homo

caperetur, volens omnino esse unde homo decipe-
retur? Mala opinio, perversa suspicio. Sed forte in
hoc ipso sapientem Deum se honorare, satisque
excusatum sibi habere videntur, hujusmodi attextendo
causam, quod idcirco voluerit evenire hoc malum,
ut uteretur eo in bonum, idcirco voluerit abundare
iniquitatem; ut superabundaret gratia (*Rom. v*).
Perversa nimis ista Dei excusatio, perversa et in-
digna circa sapientiam Dei adulatio. Nonne tibi
videntur asserere Deum dixisse : *Faciant mala dia-
bolus, et Adam et Eva, faciant mala, ut veniant
bona*? Quid enim? Si illorum, qui Apostolum Dei
aiebant sic dicere : *Faciamus mala ut veniant bona,
damnatio justa est* (*Rom. iii*), quanto magis si qui
dicant, ipsum dixisse Deum, *fiant mala ut veniant
bona, damnatio illorum justa est*? Quæramus igitur
in illo præcepto meliorem Dei intentionem; sanc-
torem et dignam Deo voluntatem.

CAPUT XIV.

*Ideo præceptum posuisse Deum homini, ut quæ est
bonitas ejus, illum faceret beatum et vere viven-
tem.*

Quare Deus homini præceptum posuit? Vere
propter suam bonitatem. Quam propter bonitatem?
Quo tendentem? Propter charitatis suæ bonitatem,
eo tendentem, ut hominem faceret beatum et in
sempiternum viventem. Ergone, inquis, illud non
poterat fieri absque positione præcepti? Non utique;
testante Scriptura, cum in Deuteronomio Moyses
dicit : *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo
quod procedit ex ore Dei* (*Deut. viii*). Nihilominus
dictum puta primo homini : *Non in omni ligno pa-
radisi vivit homo, sed in præcepto Dei*. Nam ipse in
Evangelio suo Filius Dei dicit : *Et scio quia manda-
tum ejus vita æterna est* (*Joan. xii*). Et vere. Quid
enim est mandatum Dei, nisi Verbum Dei? Et
quæ alia est vita creaturæ rationalis nisi Verbum
Dei, sine quo nec substantia creaturæ potuit fieri?
Quod ergo diximus iterum dicimus, quia sicut pro-
pter bonitatem suam hominem et fecit et in para-
diso posuit, sic nihilominus propter bonitatem suam
præceptum homini posuit Deus, ut scilicet et cor-
pore et anima viveret homo æternus, et æternaliter
beatus. Nam ut corpore viveret beatus, idcirco illum
tali in loco posuit; ut anima beatus viveret, idcirco
mandatum suum dedit illi.

CAPUT XV

*Falli eos qui putant parvum esse præceptum, quod de
pomo non edendo positum erat, comparatione solis
docet.*

Sed dicit aliquis : Quale vel quantum præceptum
illud erat, ut merito in illud respicientes dicamus
quia mandatum Dei vita esset æterna? Aut quomodo
majestatem decuit in tam exiguo ponere vitam, et
mortem hominis, ut, pomum unum si non morderet,
corpore et anima viveret; si morderet, utriusque,
id est corporis et animæ, mortem incurreret. Hæc
enim cogitatio non paucorum animas rosit, ut pu-
tarent superfluum fuisse illud præceptum Dei, vul-

tanque habuisse causam utilitatis, nisi quia voluit. A Sicut parum quid est unum cujuslibet ligni pomum, sic exile æstimant illud Dei præceptum. Sed nunquid quia parvum videtur, idcirco vere parvum est, et non potius nos exiguos sensus habemus? Sic iste sol parvus in cælo videtur, et tamen non vere parvus est, sed nos ad suspiciendum illum exiguos oculos habemus. Nam a sapientibus non improbabili ratione permensus globus ejus, multipliciter major esse quam orbis terræ deprehenditur. Ratione igitur magis quam sensu carnis illud præceptum Dei metiamur, et profecto magnum esse liquebit quod parvum putabatur.

278 CAPUT XVI.

Fidem, spem et charitatem, in quibus vita est æterna, primo illo præcepto exigi.

Magnum utique verbum est, quo pariter exiguntur ab homine tria hæc, fides, spes et charitas, quorum possessio sine dubio vita est æterna. Tale nimirum hoc verbum est: *Ex omni ligno paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni et mali ne comedas, in quocunque enim comederis ex eo, morte morieris* (Gen. ii). Denique tanta largitas Creatoris, qua nullis præcedentibus meritis hominem in paradiso ponens dixit: *Ex omni ligno paradisi comede*, debitum ab illo exigebat magnæ dilectionis. Quod vero dixit, ex illo tali ligno ne comedas, spem collocabat magni præmii, quod videlicet non parva daturus esset Deus pro observatione præcepti, qui tam multa jam dederat gratis. Quod tandem dixit: *In quocunque die comederis ex eo, morte morieris*, fidem exigebat C ut crederetur Deo tanquam vera dicenti, crederetur verbo Dei, tanquam veritati. Magnum igitur et dignum auditu verbum fuit, quo a parentibus nostris eadem tria quærebantur, charitas, spes et fides, quæ hodieque reciproco ordine exiguntur a nobis, de quibus et Apostolus ait: *Nunc autem manent fides, spes, charitas; tria hæc. Major autem horum est charitas* (I Cor. xiii). Quid enim ultra hæc omnis categorizat Scriptura divinitus inspirata? Et in multa Scriptura et in brevi præcepto una eademque prædicatur tria [via?], veritas et vita, quam ubi suscipiunt tria hæc, fides, spes et charitas, illa demum vivit beata creatura.

CAPUT XVII.

Satis magnum esse præceptum de fructu paradisi, quando tum non opus erat ut statueretur aliud, et ex hoc qualicunque tamen probari poterat Adami vel fidelitas, vel iniquitas.

Sed, sicut jam dictum est, idcirco a parvis quasi parvum æstimatur, quia parva res erat fructus ligni, a quo illi prohibebantur. Ergo considerandum videbitur non quid, sed pro quanto quisque faciat, non ut dicatur multum infidelis, nisi in magno fuerit infidelis. Sed contra tam divina quam humana censura consistit. Nam Dominus dicit: *Qui fidelis est in minimo, et in majore fidelis est. Et qui in modico iniquus est, et in majore iniquus est* (Luc. xvi). Et ethyicus quidam ait:

Nam de mille fabæ modiis cum subripis unum,

Damnum, non facinus pacto est mihi lenius isto.

(HORAT. *Epist.* lib. i, ep. 16, vers 55, 56.)

Ergo nec pro eo parvum videri licet quod factum est, quia pomum illud parva erat res. Quam autem circa rem majorem vellemus tunc temporis Deum suam edidisse legem? Diceret: *Non occides?* (*Exod.* xx.) Non erat qui posset occidi. Diceret: *Non mæchaberis?* (*ibid.*) Nulla erat femina præter unam, quam ipse fecerat illi. Diceret: *Non concupisces rem proximi tui?* (*ibid.*) Nullus erat proximus generis sui. Non ergo fidei materiam quæsitam fuisse miremur in momento parvæ rei, in exiguo fructu ligni.

CAPUT XVIII.

Quod ideo potissime hoc lignum vetitum fuerit, quia cum pulchrum esset, et homo jam antea Deum negligere cœpisset, tanto facilius hominem illaqueaturum esset.

Quare autem in illo magis quam in alio ligno quæsitum est experimentum fidei? Videlicet quia pulchrum erat, sicut infra scriptum est: *Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile* (Gen. iii). Diligenter hoc animadvertendum est, quoniam ad hoc tendimus, ut nemo Deum cum voluntate vel expectatione prævaricationis præceptum posuisse suspicetur. Jam homo intumuerat diabolica intus afflatus superbia. Nisi enim prius intus tumuisset, foris tentatus tam facile non cederet. Internum mentis tumorem exterior evestigio secuta est concupiscentia oculorum. Cœpitque homo rationalis aliud libenter aspicere et mirari quam Deum. Idcirco positum est, quod gliscentem cohiberet concupiscentiam præcepti frenum. Accessit tentator diabolus per serpentem forinsecus, et rupto præcepti freno concupitum temeraverunt lignum. Et idcirco confestim concupiscentia pœnalis aucta est. Nam sicut priusquam mente intus intumuerant Deum fastidiendo, pulchrum et delectabile lignum concupierunt; sic priusquam vetitum momorderunt, in concupiscentiam suimet exarserunt more jumentorum. Etenim potuissent absque ullo pruritu libidinis solos generare filios benedictionis, et nulla fuisset ignominia carnis, nisi superbia spiritum prius erexisset in contemptum Creatoris. Verum quia homo cum in honore esset, non intellexit, idcirco comparatus est D jumentis insipientibus, et similis factus est illis (*Psal.* xlviii). Et hoc totum factum est, non Deo volente, sed Deo sustinente, non Dei voluntate, sed naturarum lege. Nam hæc est Creatoris et creaturæ lex naturalis, ut ubi a superioris amore Creatoris creatura sese averterit, eadem aversione sua decidat et immergatur inferiorum concupiscentiis, et in tantum magna sit ignominia carnis, in quantum se avertit spiritus a quærenda gloria et honorificentia Dei.

CAPUT XIX.

Calumniatores Dei esse, quibus bonæ voluntatis Dei argumentum non sit, quod malum semper prohibet.

Non hoc satis est contentiosis, quod cupientes probare Deum nunquam voluisse aut velle malum

feri, argumentum capimus a repugnanti, id est ab eo quod prohibuit semper et prohibet malum fieri. Quod quantæ in Deum sit calumniæ, simplex oculus facile perspicit, quia videlicet nemo nisi duplex aut sordidus unum idemque sub eodem momento et prohibet, et fieri vult, talisque recte dicitur sibi met esse contrarius. Et quid dicunt? Prohibuit quidem Deus hominem ante actum peccati, sed in ipso actu non prohibuit. Quid arbitramur istos velle Deum fecisse in ipso momento, quo vidit mulier lignum quod bonum esset ad vescendum, pulchrumque oculis, aspectuque delectabile, et tulit ex eo ut comederet? Nimirum illum exclamare debuisse, et tale quid dixisse, quale postmodum dixit: *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum et malum. Nunc ergo ne forte mittat manum suam, et sumat etiam de ligno vitæ, 279 et comedat, et vivat in æternum, etc. (Gen. iii.)* Et quidem juxta hunc modum poterat dicere idem Deus: *Ecce mulier per serpentem persuasa est, et per mulierem sine dubio persuadendus est. Nunc ergo custodite viam ligni scientiæ boni et mali, ne mittant manum suam, et sumant de fructu ejus, et comedant, et morte moriantur. Sed sciendum est quia non ut de illo ligno dixit aut fecit, sic et de isto dicere aut facere pro ordine justitiæ debuit. Causam cur ita sentiamus, ipso donante, in promptu habemus.*

CAPUT XX.

Alia ratione hominem a ligno vitæ prohibendum fuisse, quam a ligno scientiæ boni et mali, eo quod alia quoque ratione ex hoc mors acciderit, ex illo vitæ expectanda fuerit.

Idcirco Deus hominem non eodem modo a ligno scientiæ boni et mali prohibere debuit, quo a ligno vitæ prohibuit, quia non eodem modo illud lignum effectum vitæ in semetipso habuit. Nam huic ligno Deus ipse naturaliter hoc indidit, ut si comederet ex eo, viveret homo in æternum. Illi autem ligno non Deus hoc naturaliter indidit, sed hominis culpa effecit ut si comederet ex eo, moreretur homo in æternum. Etenim si comedisset non velitus, neque corpore, neque anima propter illud fuisset mortuus, quia vero velitus et inobediens comedit, idcirco eodem die morte mortuus est, non morte corporis propter naturalem ligni potentiam, sed morte animæ propter inobedientiæ culpam. Econtra, si forte misisset manum et sumpsisset de ligno vitæ, viveret in æternum, non vita animæ, quam perdiderat propter culpam, sed vita corporis propter naturalem talis ligni potentiam. Hoc facto miseram haberet æternitatem, æternamque miseriam animam mortuus, et corpore victurus in æternum, essetque irrecuperabilis, ut dæmones sunt. Igitur quomodo oportuit, sic ab utroque ligno, id est aliter ab isto, aliter ab illo Deus hominem prohibuit: ab illo per præceptum, ab isto per flammeum gladium. Nam in illo ligno sibi met homo malæ mortis fuerat auctor, in isto autem malæ æternitatis natura ligni, quam fecerat Deus, fuisset homini occasio. Quod si ab illo

non continuit, cum audisset *quocumque die comideris ex eo, morte morieris*, quanto minus ab isto continuisset propter solam interpositionem præcepti, si sciret quod eo gustato consecuturus foret æternitatem vitæ corporalis?

CAPUT XXI.

Deum, ut obedientiam voluit, ita perfecisse quoque in Christo pro nobis crucifixo et moriente.

Tandem adversarius forte dicit: *Esto, voluerit Deus non prævaricationis malum fieri, sed hominem vivere verbo Dei, et idcirco mandatum illi dedit, quia mandatum ejus vita æterna est (Joan. xii).* Sed nonne Scriptura dicit: *Deus autem noster in cælo, omnia quæcumque voluit fecit? (Psal. cxiii.)* Quomodo ergo illud non fecit, ut homo obediens esset, si obedientem fore voluit? Quasi vero non defecerit Deus, ut voluit. Nonne hodie homo vivit propter mandatum Dei, propter verbum Dei? Quid enim si tunc ille ad vitam et salutem suam volenti Deo non consensit? Nunquid rebellio ejus bonam voluntatem Dei evacuavit! Absit! Apprehendit enim disciplinæ virgam bonus Deus, se misertus nostri, quomodo miseretur pater filiorum. Quam vel cuius disciplinæ virgam apprehendit? Sententiam utique, qua superbam carnem nostram percussit, ut omnes moreremur, et qui pulvis eramus in pulverem reverteremur. Multum enim valet hoc ad humiliandos nos ut submittamus luteas cervices nostras jugo mandati Dei, ut non arrogemus nobis, quod simus sicut dii, licet etiam sic deos se esse arbitrati sint miseri quidam principes generis nostri. Ita incipiens Deus non ante destitit, donec prepositum suum perficeret, propter quod homini præceptum posuit. Valenter enim de trunco illo fidem, spem et charitatem, rellorescere fecit. Nam ille quidem ad opus Dei zaneus exstitit, et contra opus vel præceptum Dei manus incontinentes per concupiscentiam extendit, sed inventus est de genere ejus homo secundum cor Dei, qui contentas ab omni concupiscentia manus per poenalem sibi obedientiam ad lignum crucis extendit, et sub pedibus suis conculcato peccato, exempla vivendi multis millibus sequentium se legenda proposuit.

CAPUT XXII.

Quod Deus id quod voluerit, non per alium sed per semetipsum effecerit.

Igitur etiam declinante factura in illud quod Deus noster non voluit, ipse *omnia quæcumque voluit fecit* (Psal. cxiii). Ut clare audiendum est, quia non est idem ac si diceret: *Omnia quæcumque voluit Deus noster, creatura ejus fecit.* Elegantissimum est, ut propter causam præsentem cum dicimus: *Omnia quæcumque voluit Deus noster, subaudiamus fieri, ipse per semetipsum fecit.* Omnia, inquam, quæcumque voluit, ut faceret creatura sua rationalis, ipse fecit. Nam nisi ipse per semetipsum fecisset, ab alio vel per alium non fuissent facta omnia quæcumque voluit. Tanta quippe, tam bona, tam bene placens, tamque perfecta est voluntas Dei nostri, ut nullus

ad omnia peragenda quæ voluit, nisi solus ipse A aspirare potuerit. Legimus quidem aliquos testimonium habentes, quod fecerint quæ Deus voluit, exempli gratia, ut David, de quo ipse dixit: *Inveni virum secundum cor meum, David filium Jesse, qui faciat omnes voluntates meas* (Act. xiii). Sed nec iste omnia fecit, quæ Deus noster voluit, imo et quædam fecit, quæ Deus noluit. Et de angelis quid dicemus? *Ecce, ait quidam, cæli non sunt mundi in conspectu ejus, quanto magis homo abominabilis et inutilis, qui bibit quasi aquam iniquitatem?* (Job xv.) Non ergo alius qui pro illo, sed ipsemet Deus noster fecit omnia quæcunque voluit. Sit itaque istud quod dictum est, omnia quæcunque voluit fecit, magnum et verum præconium tam potentia quam bonitatis Dei nostri, quia videlicet tam bonus est, ut sola B bona et omnia bona voluerit, tam potens, ut fecerit eadem omnia quæ voluit. Cæterum quisque nostrum parva et pauca interdum bona cupit, et eadem facere nequit.

280 CAPUT XXIII.

Deum, si voluisset malum fieri, quod ipse in gloriam suam corrigeret, non gratis, sed ex debito suscepta carne passum esse.

Absit igitur hujusmodi, ut putatur, assumptio fermenti, ne, cum cecinerit nobis Spiritus S. in David dicente: *Deus autem noster in cælo, omnia quæcunque voluit fecit*, dicamus (Psal. cxiii): Voluit autem aut vult malum fieri. Consequenter enim inferre licebit, fecit ergo malum fieri, fecit ergo hominem prævaricari. Non tam aperte tanquam procaciter dicere ausus est ipse tumidus defensor sui, accusator Dei, sed ex obliquo illum tetigit: *Mulier, inquit, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi et comedi* (Gen. iii), et tamen de paradiso ejectus est. Quod si tali cum temperamento dicatur, idcirco voluit malum illud fieri, ut illo uteretur in bonum, ut esset causa cur hominem assumeret, perditumque supra primæ originis dignitatem repararet, atque hoc modo potentiam suam notam faceret, et divitias gloriæ suæ ostenderet, amplius atque amplius offendamur, quicumque gratiam Dei agnovimus. Nam hoc pacto gratia jam non est gratia. Non enim gratis, sed ex debito Deus homo factus, et pro hominibus passus est, si voluit ipse malum fieri, quod D pro ostensione gloriæ suæ corrigeret. Non ita Deus egit, sed hominem se nolente prævaricatorem factum sua voluntate redemit. Omnes omnino per debitum justitiæ in uno morti addixit, omnes rursus in uno per gratiam misericordiæ vivificavit.

CAPUT XXIV.

Quemadmodum non injuste Deus substantiam creaturæ jam vitiatæ perdit, ita non injuste præscitam futuri hominis malitiam damnasse.

Ultimum eorum quæ superius quæri diximus, illud est, cur Deus omnium præscius illos permisit fieri vel nasci, quibus melius erat, si non fuissent facti, vel nati, eo quod ad vitam non erant præordinati. Simpliciter quippe melius est non subsistere, quam

male subsistere. Quare, inquit, Creator bonus et clemens illos fecit, quos perituros esse præscivit? Mira et importuna, imo et violenta quæstio, et sic inepta, ut in sensu ejus nulla sit ratio. Quid enim nisi quod futurum erat præsciri poterat? At quomodo non fieret, quod sic vel sic futurum esse præscitum fuisset? Vicinius ratione esset, si ita diceretur: Quare substantiam malorum spirituum Deus vel hominum impiorum subsistere permittit, quoniam male subsistit, et non funditus interire facit, sicut interit et esse desinit spiritus jumenti? Posset namque responderi justum esse, ut semper sit in pœna cui pro culpa sua desit ut non sit semper in gloria. Porro Dei justitia nunquid junior est quam ejus præscientia? Itaque sicut non injustum est quod nunc vitiatæ creaturæ non interimit funditus substantiam, sic non injustum fuit quod et præscitam damnavit malitiam, et tamen non omisit bonam creare naturam. Verum quia nihil satis est inquisitori contentioso, jam nunc dicamus ei cum Apostolo: *O homo, tu quis es qui respondeas Deo?* etc. (Rom. ix.)

CAPUT XXV.

Quod in propheta est: « Ego Dominus faciens pacem, et creans malum, » non de malo peccati, sed de malo afflictionis, quæ ut facere et pati inter se differunt, dici.

Tandem locus admonet, ut dicamus esse quoddam, sed non ejusdem generis malum, quod non solum velit fieri, sed et faciat ipse Deus, quemadmodum in propheta dicit: *Ego Dominus, faciens pacem et creans malum* (Isa. xlv). Item alius propheta dicit: *Si erit malum in civitate quod Dominus non fecerit?* (Amos iii.) Hæc et hujusmodi patrocini-um ferre videtur supradicto sensui, contra quem nobis præsens sermo est. Sed hæc aliter debere intelligi et ratio sponte consentit, et auctoritas Patrum orthodoxorum tradit. Dicamus ergo: Malum quod creat Dominus vel facit, afflictio est debita malo quod Dominus nec fecit nec fieri voluit. Hoc malum dicitur quidem, sed non est, cum potius bonum sit. Est enim justa vindicta, vindex justitia. Dicitur autem malum juxta sensus patientis, est bonum, id est bona justitia, juxta rationem facientis. Nec vero solummodo malum, sed etiam malitia dicitur, auctoritate Scripturarum. Namque in Jona scriptum est: *Et vidit Deus opera eorum, qui conversi sunt de via sua mala, et misertus est super malitia quam locutus fuerat, ut faceret eis, et non fecit* (Joan. iii). Malum hujusmodi, id est malum afflictionis, et malum de quo supra dicebamus, id est malum peccati non sunt ejusdem generis, tantumque differunt quantum duo genera generalissima, facere et pati. Denique malum peccati facit creatura; patitur autem malum afflictionis: et econtra malum afflictionis facit Creator, patitur autem, quamvis impassibiliter, fieri malum peccati. Ad malum peccati pertinent quæcunque cooperantur ad mortem animæ, quam Deus non fecit ad

malum afflictionis pertinent quæcunque cooperantur ad mortem corporis, qua Deus hominem post peccatum mori misericorditer voluit. Porro quæ ista sicut, ipse in Ezechiele quatuor partibus distinguens dicit: *Quod et si quatuor judicia mea pessima gladium et famem, et bestias malas, et pestilentiam miserò in Hierusalem, ut interficiam de ea hominem et pecus, tamen relinquetur in ea salvatio educentium filios et filias (Ezech. xiv)*. De hujusmodi et Jeremias, cum ea misisset Dominus et civitas Babylonis tradita fuisset, dicebat contra eum qui putaret contigisse casu, et non ordinatione sive imperio Dei: *Quis est iste qui dixit ut fieret, Domino non jubente? Ex ore Altissimi non egredientur nec bona nec mala? (Thren. iii.)* Et protinus contra eum qui pro istis reprehenderet Deum, quod mala ex ore ejus egressa sint: *Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis suis?*

CAPUT XXVI.

Non excusabiles esse per quos malum fiat, quod Dominus creat, eo quod Dominus malos esse non voluerit feceritque, sed cum mali essent, usus sit illis tanquam virga disciplinæ.

Quid igitur? Nunquid excusabiles sunt illi per quos ista fiunt mala, quæ Dominus creare vel facere se asserit? Minime. Non enim qui reges aut potentes sunt, idcirco mali fiunt, quia Deus ad correctionem peccatorum vult illorum potentia uti, **281** sed quia mali et reprobi sunt, idcirco ubi causa talis postulat, permittuntur reges aut potentes fieri. Hinc est quod ad Pharaonem dicit, ut Apostolus quoque meminit: *Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te fortitudinem meam, et annuntietur nomen meum in universa terra (Rom. ix)*. Ac si diceret: Non ego te malum esse feci, vel malam fieri volui, sed cum malus esses, ego te tali tempore in regem excitavi, ut duritia tua quasi virga uterer ad percutiendum filium meum, ut esset memor mei, et ex confectione duritiæ tuæ disceret omnis terra virtutem meam, quam scire expedit. Idem de Anna et Caypha sentire convenit. Non enim quia malo illorum volebat Dominus tam bene uti, idcirco voluit aut fecit ut essent mali, sed quia mali erant, et principes Sodomorum, populusque Gomorrhæ, sicut propheta dicit, idcirco in illum diem sunt ad-

ducti, idcirco hora illa et potestas tenebrarum data est illis, scriptum quidem est: *Excæcavit oculos eorum et induravit eorum cor, ut non videant oculis et non intelligant corde (Joan. xii)*, — et propterea, inquit evangelista, *non poterant credere Judæi (ibid.)*. Sed itidem alia Scriptura dicit: *Excæcavit enim illos malitia eorum, et nescierunt sacramenta Dei (Sap. iii)*. Ergo quod dictum est, *Deus excæcavit*, idem est ac si diceretur: A malitia ipsorum eos excæcari permisit. Amplius autem quia secundum Hebraicum sic scriptum est: *Excæca cor populi hujus, et aures ejus aggravata, et oculos ejus claude (Isa. vi)*, et hoc in primordiis visionis dictum est; in fine autem ejusdem: *Liga, inquit, testimonium, signa legem in discipulis meis (Isa. viii)*. Et propheta respondet: *Et exspectabo Dominum qui abscondit faciem suam a domo Jacob, et præstolabor eum (ibid.)*. Sine dubio in illa excæcatione idem debet intelligi, quod in illa Domini nostri confessione, qua dicit: *Quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis (Matth. xi)*. Quod vero, sicut evangelista dicit: *Propterea non poterant credere quia hæc dixit Isaias (Joan. xii)*, idem est ac si diceret, propterea non poterant credere, quia ipsi erant de quibus illud prophetatum fuit, et impossibile fuerat spiritum propheticum in eorum consideratione falli.

PERORATIO.

Cum causas quæstionis tanquam radices arboris inutilis attentius persequimur, plura circumfodimus, et forte multiloquium fecisse videamur, ei duntaxat, cui parva causa videbatur, quam agendam suscepimus. Sed nunquid vobis diligentibus Deum, et cognoscentibus bonitatem Dei, quibus ista scripsimus, parva potest videri? Non utique; scitis enim quod nulli sensui sancta Scriptura magis laqueosa sit, sicut scriptum est in psalmo: *Pluit super peccatores laqueos (Psal. x)*, quam isti quo putatur Deus velle aut voluisse malum fieri, præsertim illud malum, pro quo fuimus omnes in Adam mortui, id est peccatores constituti. Vestrum igitur sit una saltem qualicunque significatione argumentum adversum dissipare, quod tanquam a judicio rei, id est a vestra auctoritate sumptum est, in derogationem innocentis, boni, et sola bona volentis creatoris nostri Dei.

R. D. D. RUPERTI

ABBATIS TUITIENSIS

DE OMNIPOTENTIA DEI.

LIBER UNUS.

282 PROLOGUS.

Psalmista cum dixisset: *Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me, obmutui et*

humiliatus sum, et sicut a bonis (Psal. xxxviii), continuo subjunxit: *Et dolor meus renovatus est. Concaluit cor meum intra me, et in meditatione riva*